

Postrzeganie inflacji i polityki antyinflacyjnej rządu

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ostatnim kwartale 2021 roku dynamicznie rosła inflacja. Na koniec grudnia wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych sięgnął 8,6% r/r¹. W związku z tym w ramach tzw. tarczy antyinflacyjnej rząd podjął szereg działań mających na celu ograniczenie wzrostu cen i jego skutków dla obywateli. Niektóre z nich weszły już w życie, inne będą obowiązywać od lutego.

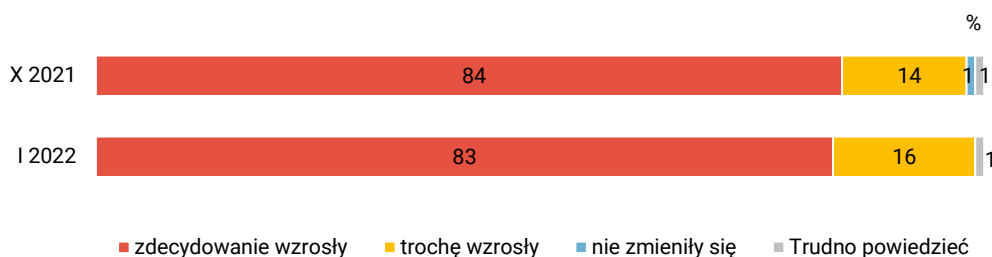
Wobec rosnącej inflacji po upływie kwartału² powróciliśmy w badaniach CBOS do problematyki wzrostu cen³. Badaliśmy postrzeganie inflacji i jej przyczyn oraz społeczną ocenę polityki antyinflacyjnej rządu.

POSTRZEGANIE WZROSTU CEN I OCZEKIWANIA INFLACYJNE

Niemal wszyscy dorośli (99%) dostrzegają wzrost cen, w tym 83% ogółu badanych zauważa, że ceny towarów i usług wzrosły w sposób zdecydowany.

CBOS

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich 12 miesięcy ceny produktów i usług:

¹ Patrz: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-grudniu-2021-roku,2,122.html>

² Zob. komunikat CBOS „Jak Polacy radzą sobie z inflacją?”, listopad 2021 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (381) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 3 do 13 stycznia 2022 roku na próbie liczącej 1135 osób (w tym: 46,4% metodą CAPI, 33,1% – CATI i 20,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

O ile postrzeganie wzrostu cen nie zmieniło się w ciągu ostatnich trzech miesięcy, o tyle nieco zmniejszyły się oczekiwania inflacyjne. Nadal jednak ogromna większość badanych spodziewa się wyższych cen w ciągu najbliższego roku (90%), w tym 60% ogółu (o 6 punktów procentowych mniej niż w październiku) sądzi, że ceny wzrosną zdecydowanie.

CBOS

RYS. 2. Czy spodziewa się Pan(i), że w ciągu najbliższych 12 miesięcy ceny produktów i usług:

Wyraźnego wzrostu cen w ciągu najbliższego roku spodziewają się przede wszystkim osoby źle oceniające warunki materialne swoich gospodarstw domowych (77%), a częściej niż przeciętnie także mieszkańcy dużych miast (68%) oraz respondenci z wykształceniem wyższym (67%), w tym przede wszystkim kadra kierownicza i specjaliści (71%).

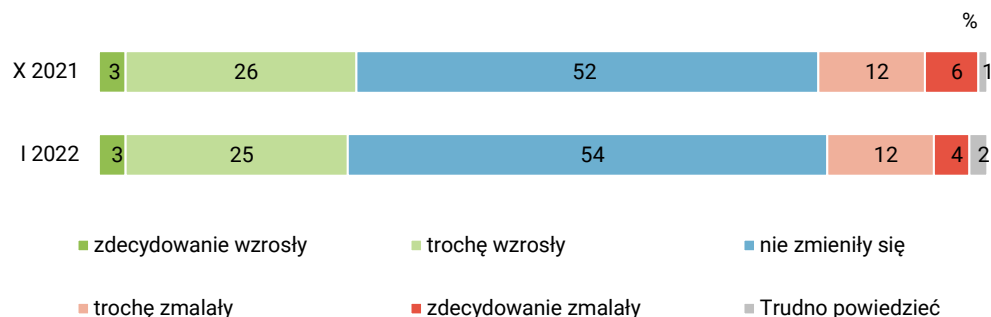
Przewidywania w tym zakresie różnicuje orientacja polityczna. Zdecydowanego wzrostu cen częściej spodziewają się ankieterzy deklarujący lewicowe poglądy polityczne (75%) niż identyfikujący się z prawicą (47%).

OCENY I PERSPEKTYWY WZROSTU DOCHODÓW

O ile Polacy powszechnie dostrzegają wzrost cen, o tyle na ogół nie mają poczucia, że ich dochody są większe niż wcześniej. Ponad połowa ankieterów (54%) deklaruje, że dochody ich gospodarstw domowych nie zmieniły się w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy. Wzrost dochodów w minionym roku deklaruje niewiele więcej niż co czwarty badany (28%). Blisko co szósty ankieter (16%) szacuje, że dochody jego gospodarstwa domowego w ciągu ostatniego roku zmniejszyły się. Deklaracje dotyczące sytuacji finansowej gospodarstw domowych nie zmieniły się znacząco w ciągu ostatnich trzech miesięcy.

CBOS

RYS. 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich 12 miesięcy dochody Pana(i) gospodarstwa domowego:

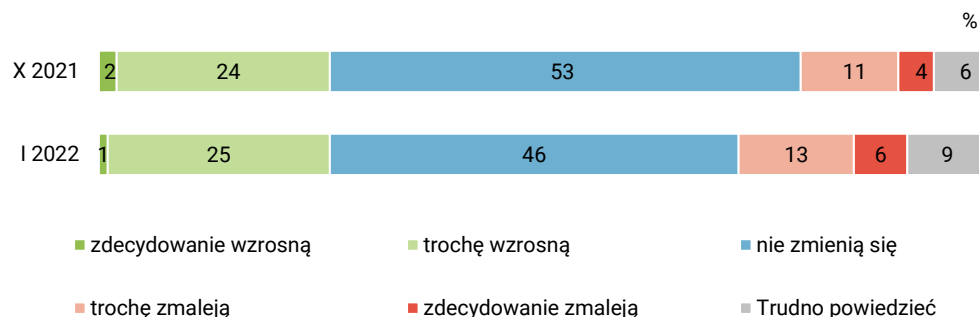

O wzroście dochodów gospodarstwa domowego w ciągu ostatniego roku stosunkowo najczęściej mówią osoby najlepiej sytuowane: o miesięcznych dochodach *per capita* od 3000 zł wzwyż (ogółem 43%), kadra kierownicza i specjaliści (40%), badani pracujący w instytucjach państwowych i publicznych (35%), ale też emeryci (37%). Z kolei spadek dochodów stosunkowo najczęściej deklarują właściciele firm (38%), rolnicy (35%), osoby najslabiej sytuowane: o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 1000 zł (35%).

Od poprzedniego pomiaru z października 2021 roku nie zmieniły się wyraźnie przewidywania dotyczące dochodów gospodarstw domowych respondentów w ciągu najbliższych dwunastu miesięcy. Polacy w większości nie spodziewają się wzrostu swoich dochodów. Na ogół prognozują ich utrzymanie na dotychczasowym poziomie (46%), a blisko co piąty (19%) liczy się z obniżką dochodów. Co więcej, odsetek badanych przewidujących spadek dochodów gospodarstwa domowego zwiększył się w stosunku do października o 4 punkty procentowe.

CBOS

RYS. 4. Czy spodziewa się Pan(i), że w ciągu najbliższych 12 miesięcy dochody Pana(i) gospodarstwa domowego:

Przewidywania dotyczące przyszłych dochodów korespondują z deklarowaną dotychczasową sytuacją finansową. Wzrostu dochodów częściej niż przeciętnie spodziewają się osoby dobrze oceniające swoje warunki materialne (34%) i – przede wszystkim – deklarujące, że dochody ich gospodarstw domowych w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy zwiększyły się (49%). Pogorszenie sytuacji finansowej stosunkowo często przewidują respondenci słabo sytuowani (40% określających swoje warunki życia jako złe, 31% badanych o dochodach *per capita* poniżej 1000 zł), przede wszystkim zaś ci, których dochody w ciągu minionych dwunastu miesięcy zmniejszyły się (52%).

TABELA 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich 12 miesięcy dochody Pana(i) gospodarstwa domowego:	Czy spodziewa się Pan(i), że w ciągu najbliższych 12 miesięcy dochody Pana(i) gospodarstwa domowego			
	wzrosną	nie zmienią się	zmaleją	trudno powiedzieć
	w procentach			
– wzrosły	49	38	8	5
– nie zmieniły się	20	57	15	8
– zmaleły	10	27	52	10
– Trudno powiedzieć	5	0	0	95

Biorąc pod uwagę bardziej szczegółowo określone kategorie społeczne i zawodowe można powiedzieć, że spadku dochodów częściej niż inni obawiają się rolnicy (41%) i właściciele firm (36%).

JAK SILNIE ODCZUWANY JEST WZROST CEN?

Z deklaracji respondentów wynika, że wzrost cen jest odczuwany powszechnie. Niemal połowa ankietowanych (48%) twierdzi, że skutki wzrostu cen są przez nich i ich domowników odczuwane w dużym stopniu, a dalsze 17%, że są one odczuwane w bardzo dużym stopniu. Co trzeci badany uważa, że podwyżki dotknęły go w niewielkim stopniu (33%) lub wcale (1%). Deklaracje dotyczące skutków wzrostu cen niewiele się zmieniły w porównaniu z październikiem ubiegłego roku.

RYS. 5. Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?

- W ogóle nie odczułem(a)m / nie odczuliśmy wzrostu cen
- Odczułem(a)m / odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen
- Odczułem(a)m / odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen
- Odczułem(a)m / odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu
- Trudno powiedzieć

Pominięto nieliczne osoby, które nie zauważyły wzrostu cen

Wzrost cen jest bardziej dotkliwie odczuwany przez gorzej sytuowane gospodarstwa domowe, ale także wśród osób dobrze oceniających swoje warunki materialne, o stosunkowo wysokich dochodach *per capita* (3000 zł+ miesięcznie), ponad połowa deklaruje, że podwyżki cen dotknęły ich w dużym lub bardzo dużym stopniu.

TABELA 2

Ocena własnych warunków materialnych	Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?				
	W ogóle nie odczułem(a)m / nie odczuliśmy wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Złe	0	12	44	45	0
Średnie	1	24	52	21	1
Dobre	1	45	44	9	1

TABELA 3

Dochody na jedną osobę	Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?				
	W ogóle nie odczułem(a)m / nie odczuliśmy wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem(a)m / odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Do 999 zł	2	23	45	30	1
Od 1000 zł do 1499 zł	0	24	54	20	2
Od 1500 zł do 1999 zł	1	33	50	16	1
Od 2000 zł do 2999 zł	1	36	43	19	0
3000 zł i więcej	2	44	44	10	0

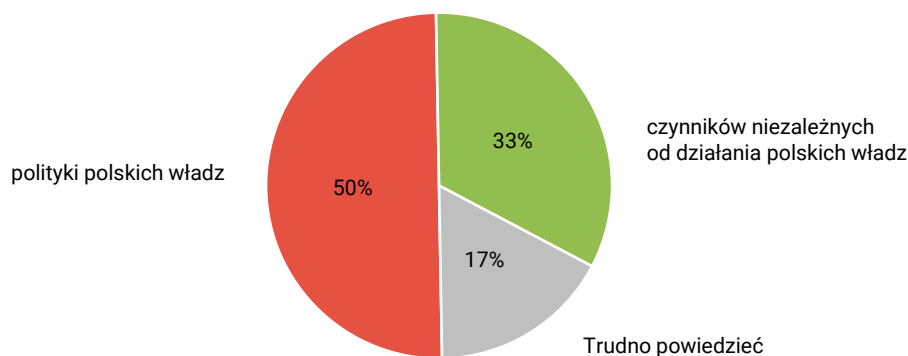
POSTRZEGANE PRZYCZYNY WZROSTU CEN

Wśród przyczyn wysokiej inflacji w Polsce wymienia się czynniki zewnętrzne – takie jak wzrost cen ropy i gazu na świecie, polityka klimatyczna UE, pandemia COVID-19, która poprzez zakłócenie procesów produkcji i łańcuchów dostaw przyczyniła się do niedoboru towarów na rynku. Z drugiej strony wskazuje się na znaczenie polityki rządu, która sprzyjała wzrostowi popytu konsumpcyjnego, oraz na zbyt późną reakcję NBP na wzrost cen i utrzymywanie niskich stóp procentowych.

W ocenie społecznej obecny wzrost cen jest w większym stopniu efektem polityki polskich władz (50%) niż czynników niezależnych od decyzji i działań rządzących (33%).

CBOS

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:

Postrzeganie przyczyn inflacji jest silnie uwarunkowane orientacją polityczną i sympatiami partyjnymi. O ile osoby identyfikujące się z lewicą i politycznym centrum o wzrost cen na ogół obwiniają rządzących (odpowiednio 73% i 60%), o tyle deklarujący prawicowe poglądy polityczne źródeł rosnącej inflacji upatrują raczej w czynnikach zewnętrznych (56%).

Opinie na temat przyczyn inflacji wyraźnie dzielą elektoraty. Wyborcy rządzącej partii w większości wskazują w tym kontekście na czynniki zewnętrzne, natomiast zwolennicy opozycji – na politykę polskich władz. Stosunkowo najbardziej podzieleni w opiniach są wyborcy Konfederacji, spośród których ponad połowa odpowiedzialnością za wzrost cen obarcza przede wszystkim rządzących, ale blisko dwie piąte wskazuje na uwarunkowania zewnętrzne.

TABELA 4

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:		
	polityki polskich władz	czynników niezależnych od działania polskich władz	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	84	9	7
Polska 2050 Szymona Hołowni	84	10	6
Lewica*	73	5	22
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	55	39	6
Prawo i Sprawiedliwość	8	76	16

* Uwaga, niewielkie liczebności elektoratów w badanie próbie

Postrzeganie przyczyn inflacji wyraźnie różnicują deklaracje dotyczące głównego źródła informacji telewizyjnych. Widzowie programów informacyjnych TVN24 i TVN widzą przyczyny wzrostu cen głównie w polityce polskich władz. Badani czerpiący informacje z programów telewizyjnych telewizji publicznej wskazują przede wszystkim na czynniki niezależne od działań rządzących. Widzowie programów Polsatu i Polsatu News są mniej jednoznaczni w ocenach, choć nieco częściej poszukują źródeł rosnącej inflacji w działaniach władz niż w uwarunkowaniach zewnętrznych.

TABELA 5

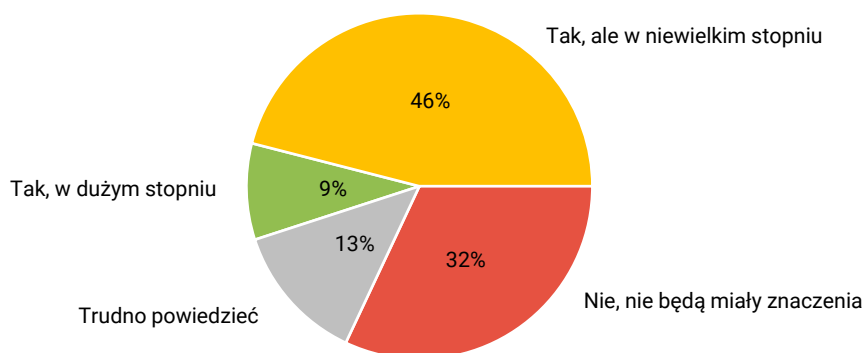
Która z wymienionych stacji telewizyjnych, który z programów, jest głównym źródłem Pana(i) codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:		
	polityki polskich władz	czynników niezależnych od działania polskich władz	Trudno powiedzieć
	w procentach		
TVN24	83	10	7
Fakty, inne programy TVN (poza TVN 24)	72	16	12
Wydarzenia i inne programy Polsatu (poza Polsat NEWS)	54	31	15
Polsat NEWS	45	37	18
Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedynki (TVP1)	18	61	21
TVP Info	14	67	19
Żadna z nich, nie oglądam telewizji	61	19	20
Trudno powiedzieć	39	35	26

OPINIE O RZĄDOWEJ TARCZY ANTYINFLACYJNEJ

W ocenie społecznej działania rządu przygotowane w ramach tzw. tarczy antyinflacyjnej przyczynią się do ograniczenia wzrostu cen, choć raczej w niewielkim stopniu (46%) niż w sposób znaczący (9%). Niemal co trzeci ankietowany (32%) uważa natomiast, że nie będą one miały znaczenia.

CBOS

RYS. 7. Rządowa „tarcza antyinflacyjna” zakłada czasowe obniżki podatków na paliwa silnikowe, gaz, energię elektryczną i ciepłą, a także dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach. Czy działania rządu przyczynią się do łagodzenia wzrostu cen?

Z analiz deklaracji respondentów wynika, że im silniej odczuwany jest wzrost cen, tym częstsze są też obawy, iż rządowa tarcza antyinflacyjna nie będzie skuteczna i nie przyczyni się do ograniczenia inflacji.

TABELA 6

Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?	Rządowa „tarcza antyinflacyjna” zakłada czasowe obniżki podatków na paliwa silnikowe, gaz, energię elektryczną i ciepłą, a także dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach. Czy działania rządu przyczynią się do łagodzenia wzrostu cen?			
	Tak, w dużym stopniu	Tak, ale w niewielkim stopniu	Nie, nie będą miały znaczenia	Trudno powiedzieć
	w procentach			
W ogóle nie odczułem/ nie odczuliśmy wzrostu cen / Odczułem(a)m/ odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen	13	58	21	8
Odczułem(a)m/odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen	7	45	33	15
Odczułem(a)m/odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu	9	28	52	11

Z drugiej strony istotne znaczenie ma identyfikacja polityczna i partyjna. Osoby bliższe ideowo rządzącym, wyborcy Prawa i Sprawiedliwości, a w mniejszym stopniu także Konfederacji, bardziej niż inni skłonni są wierzyć w skuteczność działań rządu mających łagodzić inflację i jej skutki.

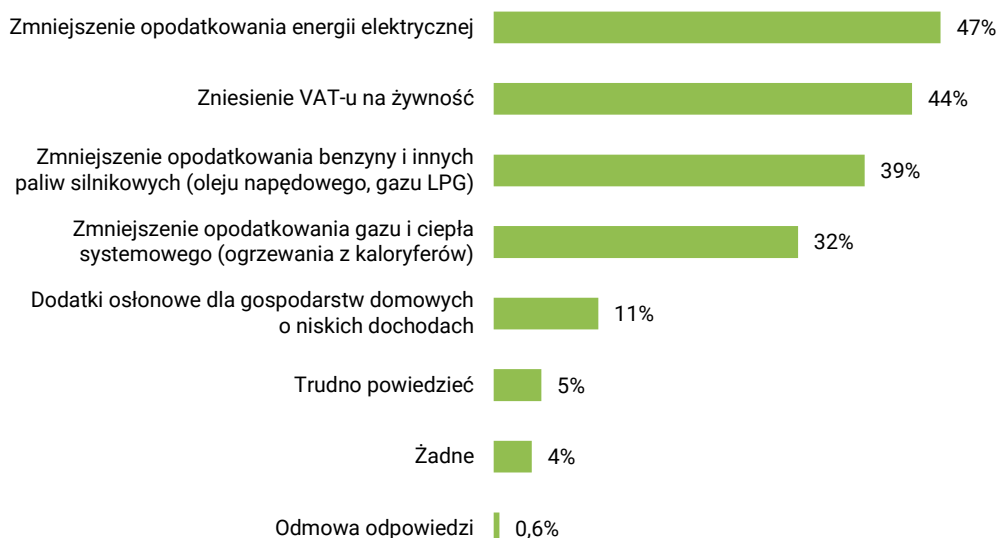
TABELA 7

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Rządowa „tarcza antyinflacyjna” zakłada czasowe obniżki podatków na paliwa silnikowe, gaz, energię elektryczną i ciepłą, a także dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach. Czy działania rządu przyczynią się do łagodzenia wzrostu cen?			
	Tak, w dużym stopniu	Tak, ale w niewielkim stopniu	Nie, nie będą miały znaczenia	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość	21	60	6	13
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	9	57	30	4
Koalicja Obywatelska	3	40	56	1
Polska 2050 Szymona Hołowni	2	51	45	2
Lewica*	0	31	62	7

* Uwaga, niewielkie liczebności elektoratów w badanie próbie

Za najpotrzebniejsze z punktu widzenia ogółu gospodarstw domowych uznawane jest zmniejszenie opodatkowania energii elektrycznej (wskazało je 47% badanych) oraz zniesienie VAT-u na żywność (44%). Duża grupa osób (39%) do najpotrzebniejszych działań zaliczyła zmniejszenie opodatkowania benzyny i innych paliw silnikowych. Nieco mniej (32%) wskazało na obniżenie podatku na gaz i ciepło systemowe. Wyraźnie mniej badanych (11%) wśród najważniejszych z własnej perspektywy działań wymieniło wprowadzenie dodatków osłonowych dla gospodarstw domowych o niskich dochodach. Zebrane deklaracje pokazują, że wobec trudności z bardziej precyzyjnym określeniem skali wpływu przyjętych i planowanych działań na poziom cen, respondenci brali pod uwagę krąg adresatów danego rozwiązania. Ich uznanie zyskiwały zatem przede wszystkim rozwiązania, z których skorzystają wszyscy.

RYS. 8. Które działania – już wprowadzone bądź planowane – mające na celu łagodzenie wzrostu cen i jego skutków są, z punktu widzenia Pana(i) gospodarstwa domowego, najpotrzebniejsze?

Badani mogli wybrać dwie odpowiedzi

Preferencje dotyczące rozwiązań składających się na tarczę antyinflacyjną w pewnym stopniu zależą od cech społeczno-demograficznych badanych. O ile zmniejszenie opodatkowania energii elektrycznej oraz zniesienie VAT-u na żywność praktycznie wszystkie analizowane grupy zaliczały do działań najbardziej potrzebnych, o tyle większe różnice dotyczyły zmniejszenia opodatkowania gazu i ciepła systemowego oraz benzyny i innych paliw silnikowych. W pierwszym przypadku istotne znaczenie ma wielkość miejsca zamieszkania: ograniczenie cen gazu i ciepła systemowego jest ważniejsze dla mieszkańców miast (39% w miastach liczących co najmniej 500 tys. ludności) niż wsi (22%). Zmniejszenie opodatkowania benzyny i innych paliw silnikowych częściej za najistotniejsze uznawali mężczyźni (47%) niż kobiety (32%), nieco częściej także mieszkańcy wsi (45%) niż miast (35%), ludzie młodzi i w średnim wieku (w tym szczególnie mający od 18 do 24 lat – 54%) niż w wieku 65+ (22%). Do najczęściej wskazujących na potrzebę obniżenia podatków na benzynę i inne paliwa silnikowe należą m.in. rolnicy (56%) oraz właściciele firm (55%). Co ciekawe, dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach rzadziej niż pozostałe rozwiązania zaliczały do najpotrzebniejszych działań także osoby słabo sytuowane: o niskich dochodach *per capita* oraz oceniające swoje warunki materialne jako złe.

Polacy powszechnie i bardzo silnie odczuwają wzrost cen, choć w ciągu ostatniego kwartału oczekiwania inflacyjne nieco się zmniejszyły. O ile wzrost inflacji zauważany jest powszechnie, o tyle większość badanych nie odczuła poprawy sytuacji finansowej swojego gospodarstwa domowego w ciągu ostatniego roku i nie dostrzega perspektyw wzrostu dochodów.

Odpowiedzialnością za wzrost cen Polacy skłonni są raczej obciążać rządzących, niż upatrywać przyczyn inflacji w uwarunkowaniach zewnętrznych. W ocenie społecznej rządowa tarcza antyinflacyjna zgodnie z założeniem przyczyni się do łagodzenia wzrostu cen, jednak jej wpływ nie będzie duży. Za najpotrzebniejsze z punktu widzenia ogółu gospodarstw domowych uznawane jest zmniejszenie opodatkowania energii elektrycznej oraz zniesienie VAT-u na żywność.

Opracowała

Beata Roguska